

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ХЕРСОНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра фундаментальних дисциплін

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни Психологія особистості
на тему: ” **Мотиваційна сфера особистості та її вплив на поведінку**”

Студентки Дущак Христини Анатоліївни
курсу 2, групи ІН19-9-24-Б1ПС(4,0д)
освітньо-професійної програми «Психологія»
денної форми навчання,
Керівник Литвинова І.Л.

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ	6
1.1 Поняття мотивації та основні підходи до її вивчення в психології	6
1.2 Структура та основні компоненти мотиваційної сфери особистості	10
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ	14
2.1 Роль мотивації у формуванні поведінки людини	14
2.2 Роль потреб, інтересів та цінностей у розвитку мотиваційної сфери	19
2.3 Вплив мотивації на діяльність та самореалізацію особистості	24
РОЗДІЛ 3 ВПЛИВ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НА ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ	27
3.1 Мотивація як чинник регуляції поведінки людини	27
3.2 Організація, методи та результати емпіричного дослідження мотиваційної сфери особистості	28
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується динамічними соціально-економічними змінами, зростанням вимог до особистості, її активності, відповідальності та здатності до самореалізації. У цих умовах особливої значущості набуває проблема розуміння внутрішніх психологічних механізмів, які спонукають людину до діяльності, визначають спрямованість її вчинків, вибір цілей і способів їх досягнення. Саме мотивація виступає тим системо утворювальним чинником, що забезпечує активність індивіда, регулює його поведінку та впливає на ефективність взаємодії з навколишнім середовищем. Мотиваційна сфера особистості є складним багаторівневим утворенням, яке охоплює потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки та цілі. Вона формує внутрішні спонукання людини, визначає характер її діяльності, професійного становлення, міжособистісних відносин і загальної життєвої позиції. Вивчення мотивації дозволяє глибше зрозуміти причини поведінки людини, пояснити її успіхи та невдачі, передбачити можливі реакції в різних життєвих ситуаціях.

Проблема мотивації посідає провідне місце у психологічній науці та розглядається в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, проте питання взаємозв'язку мотиваційної сфери з конкретними проявами поведінки залишається актуальним і потребує подальшого теоретичного узагальнення та практичного дослідження. Особливо важливим є аналіз того, як структура мотивів визначає вибір людиною форм діяльності, способи досягнення цілей і регуляцію поведінки в різних умовах.

Вивчення мотивації як внутрішнього механізму активності особистості сприяє глибшому розумінню її поведінки та відкриває можливості для ефективного психологічного впливу й саморозвитку.

Актуальність теми зумовлена тим, що вивчення мотиваційної сфери дає змогу глибше зрозуміти механізми поведінки людини, пояснити причини її активності або пасивності, визначити шляхи підвищення ефективності

навчальної, професійної та соціальної діяльності. Особливо важливим є дослідження мотивації в умовах сучасних соціально-економічних змін, коли зростають вимоги до самореалізації, відповідальності та конкурентоспроможності особистості. Проблема мотивації широко представлена в психологічних дослідженнях, однак потребує подальшого теоретичного узагальнення та практичного осмислення, що й обумовлює вибір теми курсової роботи.

Мета дослідження теоретично проаналізувати особливості мотиваційної сфери особистості та з'ясувати її вплив на поведінку людини.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження – особливості впливу мотиваційної сфери на поведінку людини.

Гіпотеза: Є припущення що ,людина яка має велику мотивацію до успіху можливо має низький рівень мотивації до уникнення невдач.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність понять «мотивація», «мотив», «мотиваційна сфера особистості».
2. Дослідити вплив мотивації на формування та регуляцію поведінки особистості.
3. Визначити практичне значення розвитку позитивної мотивації для діяльності людини.

Методи та методики дослідження:

1. Метод бесіди.
2. Метод спостереження.
3. Тест - діагностика мотивації до успіху (Т. Елерс).
4. Тест - діагностики мотивації уникнення невдач (Т. Елерс) .
5. Проективна методика «Незакінченні речення».

База дослідження.

Дослідження проводилося в середовищі особистих знайомих. Як респонденти виступили одногрупники та друзі, що дозволило забезпечити легкість отримання відповідей та волю учасників до участі.

У дослідженні брали участь 20 осіб у віці 17–21 років. Усі учасники — студенти, що дозволяє вважати вибірку відносно однорідною за віком, рівнем розвитку та соціальним статусом.

Дослідження відбувалося в групі, у середовищі, подібному до звичайного розмови, що допомагало учасникам зробити більш відкриті та чесні відповіді. Участь у дослідженні була добровільною, а отримані дані використовувалися лише у загальному вигляді.

Структура роботи. Робота містить Вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Поняття мотивації та основні підходи до її вивчення в психології

Проблема мотивації є однією з центральних у психологічній науці, оскільки вона пояснює причини активності людини, спрямованість її діяльності та вибір поведінкових стратегій. Без розуміння мотиваційних механізмів неможливо повноцінно дослідити закономірності розвитку особистості, особливості її діяльності, спілкування та самореалізації. Мотивація – це внутрішнє джерело психічної активності, яке визначає виникнення, спрямованість та підтримку індивідуальної поведінки. У найзагальнішому розумінні мотивація трактується як сукупність внутрішніх і зовнішніх спонукань, які активізують діяльність людини та надають їй певного смислу. Вона охоплює систему потреб, мотивів, інтересів, цінностей, установок і цілей, що взаємодіють між собою та визначають поведінку особистості в конкретних умовах. На відміну від ситуативних стимулів, мотивація має відносно стійкий характер і формується протягом усього життя під впливом соціального середовища, виховання, досвіду та індивідуально-психологічних особливостей. Мотивація виконує кілька функцій: спонукає поведінку, спрямовує і організовує його, надає йому особистісний сенс і значимість. Названі функції мотивації реалізуються багатьма мотивами. Фактично мотиваційна сфера завжди складається з ряду спонукань: ідеалів ціннісних орієнтацій, потреб, мотивів, цілей, інтересів і т. д.[1].

У психології сформувалися різні підходи до пояснення сутності мотивації. Представники психоаналітичного напрямку, зокрема Зигмунд Фрейд, розглядали поведінку людини як результат дії несвідомих потягів та інстинктів. Біхевіористи, серед яких Беррес Фредерік Скіннер, пояснювали мотивацію через систему підкріплень і зовнішніх стимулів, що формують поведінкові

реакції. Натомість гуманістична психологія, представлена працями Абрагам Маслоу та Карл Роджерс, акцентувала увагу на внутрішніх потребах особистості, її прагненні до саморозвитку та самореалізації.

У повсякденному житті поведінка людини часто здається очевидною та логічною, проте з психологічної точки зору вона є результатом складної взаємодії внутрішніх потреб, мотивів, установок і зовнішніх умов середовища. Людина постійно здійснює вибір: визначає, що для неї важливіше, які цілі ставити, які дії виконувати. Усі ці процеси безпосередньо залежать від рівня сформованості та особливостей її мотивації. Саме мотивація визначає спрямованість особистості, її активність, наполегливість, відповідальність і здатність долати труднощі. У науковій літературі поняття «мотивація» трактується по-різному[2]. В широкому значенні мотивація розглядається як система внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукають людину до діяльності та визначають її поведінку. У вузькому значенні — як процес формування і реалізації мотивів, які зумовлюють вибір конкретних дій.

Вона виступає складним психічним утворенням, що охоплює потреби, інтереси, цінності, переконання, цілі та ідеали особистості. Основний складник спонукання - (потреба) стан внутрішньої нестачі, що збуджує прагнення до його задоволення. Усвідомлена нужда перетворюється на мотив, який прямо скеровує діяльність[22]. Таким чином, мотив є підставою, задля якої виконується певна поведінка. Сукупність взаємопов'язаних мотивів творить мотиваційну галузь особистості, яка має ієрархічну будову та вирізняється відносною сталістю. Складність явища мотивації спричинила появу різних наукових підходів до її дослідження. У межах психоаналітичного напрямку, зачинателем якого був Зигмунд Фрейд, уся поведінка людини пояснювалася дією несвідомих потягів, інстинктів та внутрішніх протиріч. Головними рушійними чинниками визнавалися біологічні потреби, насамперед інстинкт життя та інстинкт смерті. Згідно з цим підходом, значна частина мотивів не усвідомлюється індивідом, але суттєво впливає на його вчинки[4].

Біхевіористичний підхід, представлений працями Берреса Фредеріка Скіннера, розглядав мотивацію переважно через систему зовнішніх стимулів та підкріплень. Поведінка тлумачилася як відгук на впливи оточення, а її становлення пов'язувалося з механізмами заохочення і кари[24]. У цьому випадку внутрішні переживання індивідуальності практично не бралися до уваги, що дещо обмежувало пояснювальні здатності теорії.

Типи мотивації:

- мотивація є багатогранним психологічним феноменом, що визначає спрямованість, інтенсивність та тривалість вчинків. Вона постає на підставі задоволення потреб і може бути класифікована за різними критеріями, що дозволяє глибше осягти механізми регуляції поведінки та внутрішніх поштовхів. Ключові види мотивації включають внутрішню та зовнішню, біологічну й соціальну, а також прагнення до самореалізації, що утворює складну картину психічної діяльності людини.

- внутрішня мотивація виникає з потреби отримати насолоду від самої діяльності, відчуття вправності або реалізації власного потенціалу. Вона пов'язана з інтересом, креативністю та прагненням до самовдосконалення. Наприклад, особа, що зайнята живописом чи науковими пошуками, може бути стимульована не зовнішніми відзнаками, а задоволенням від процесу та відчуттям власного зростання. Внутрішня мотивація підтримує стійкість до негараздів і сприяє розвитку пізнавальної та емоційної спроможності[7].

- зовнішня мотивація виникає через вплив соціуму, очікувань оточення, заохочень або уникнення осуду. Вона пов'язана з думкою інших людей, матеріальними стимулами або суспільними нормами. Наприклад, бажання досягти підвищення на роботі через очікування нагороди чи схвалення є різновидом зовнішньої мотивації. Хоча вона може дієво спонукати до вчинків, її вплив часто менш надійний, ніж внутрішньої мотивації, і може зменшувати насолоду від самого процесу діяльності. Біологічно зумовлена спонукальність корениться у фізіологічних вимогах тіла: потреба в їжі, воді, відпочинку, відчутті захищеності та збереженні життєздатності[3]. Цей тип є

фундаментальним та спільним для всього людства, адже він гарантує продовження існування. Життєва потреба у спілкуванні постає через необхідність контакту, входження до колективу, отримання схвалення та допомоги від інших. Вона підштовхує до розвитку умінь вести діалог, співчуття та здатності пристосовуватися до суспільних умов. Систематизація людських потреб, яка безпосередньо формує нашу мотивацію, охоплює також потреби тілесні, духовні та ті, що стосуються самовдосконалення.

Потреби тіла покривають елементарні запити організму і мають першочергове значення для виживання. Духовні потреби охоплюють потребу у безпеці, причетності до громади, емоційному забезпеченні, шані та визнанні; їх задоволення стимулює активну суспільну діяльність та формування особистої незалежності. Прагнення до самоактуалізації відображають бажання розвивати здібності, творити, духовно зростати та досягати намічених життєвих рубіжів, що закладає підвалини для відчуття змісту буття. Рух мотивів визначається рівнем насичення наших потреб.

Якщо першочергові потреби залишаються незадоволеними, це породжує розчарування, нервові напруження, дратівливість та зменшує загальну спонукальну активність. Натомість, послідовне задоволення потреб стимулює прогрес і сприяє формуванню внутрішнього потягу до дій. Особа, яка чітко усвідомлює свої потреби та те, що для неї є головним, вміє раціонально розподіляти наявні ресурси, утримувати увагу та вибудовувати гнучкі підходи для досягнення наміченого.

Важливим чинником у сфері психології мотиваційних процесів є переплетення різнорідних потреб. Приміром, задоволення потреби у спілкуванні та визнанні здатне дати поштовх для самоактуалізації, а успішне додання професійних завдань, навпаки, зміцнює позицію у суспільстві та підсилює почуття власної значущості. Коли ж потреби стають у протиріччя, і одна унеможлиблює реалізацію іншої, це часто спричиняє стан розчарування та внутрішнього напруження. Розуміння цієї взаємозалежності відкриває шлях до створення дієвих підходів для керування мотивацією[3]. Окрім того, соціальне

оточення виступає вирішальним фактором у процесі становлення мотиваційних установок. Те, як людина взаємодіє з навколишнім світом, спільні завдання, судження про досягнення та схвалення від важливих для неї осіб усе це впливає на задоволення фундаментальних потреб та формування внутрішнього спонукання до дії. Сприятливе соціальне тло сприяє нарощуванню розумової діяльності, інноваційності та кар'єрному злету, тоді як вороже чи обмежувальне середовище може гальмувати задоволення нагальних потреб і призводити до загального зниження активності спонукань.

Вивчення психології спонукальних чинників та поділ потреб дають нам змогу краще осягнути людські моделі поведінки, те, як внутрішні рушійні сили поєднуються з умовами оточення. Розуміння власних запитів, визначення їхньої значущості, контроль над мотивацією та залучення допомоги оточення – усе це підґрунтя для міцності психіки, успішності дій та реалізації закладених у людині можливостей.

1.2. Структура та основні компоненти мотиваційної сфери особистості

Мотиваційна сфера особистості є складною системою взаємопов'язаних психологічних утворень, які визначають спрямованість діяльності людини, її активність та особливості поведінки. Вона формується протягом усього життя під впливом соціального середовища, виховання, життєвого досвіду та індивідуально-психологічних характеристик. Саме мотиваційна сфера визначає, чому людина обирає ті чи інші цілі, які дії здійснює для їх досягнення та як реагує на життєві труднощі. У психологічній науці мотиваційна сфера розглядається як ієрархічно організована система, що включає різні за рівнем узагальненості та стійкості компоненти. До її структури входять потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки, прагнення та цілі. Усі ці елементи перебувають у тісному взаємозв'язку та разом формують внутрішні спонукальні сили поведінки особистості.

У психологічній науці мотиваційна сфера розглядається як ієрархічно організована система, що включає різні за рівнем узагальненості та стійкості компоненти. До її структури входять потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки, прагнення та цілі. Усі ці елементи перебувають у тісному взаємозв'язку та разом формують внутрішні спонукальні сили поведінки особистості. Першим і базовим компонентом мотиваційної сфери є потреби. Потреба це внутрішній стан людини, який виникає внаслідок відчуття нестачі чогось необхідного для існування чи розвитку[5]. Саме потреби виступають джерелом активності людини та спонукають її до певних дій. Вони можуть бути біологічними (потреба в їжі, відпочинку, безпеці) і соціальними (потреба у спілкуванні, визнанні, самореалізації). Важливе місце у дослідженні потреб посідає теорія ієрархії потреб, запропонована Абрагам Маслоу, відповідно до якої потреби людини розташовуються від базових фізіологічних до вищих духовних.

Другим важливим компонентом є мотиви. Мотивом називають усвідомлену причину діяльності людини, яка пов'язана із задоволенням певної потреби. Мотиви визначають спрямованість поведінки та надають діяльності особистісного змісту. Вони можуть бути різними за характером: матеріальними, соціальними, пізнавальними, професійними, моральними. Важливим елементом мотиваційної сфери також є інтереси. Інтерес являє собою вибіркове ставлення людини до певних об'єктів або видів діяльності, яке супроводжується позитивними емоціями та прагненням до пізнання. Інтереси сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку здібностей та формуванню професійної спрямованості особистості.

Наступним компонентом виступають цінності та ціннісні орієнтації. Цінності визначають значущість певних явищ, ідей чи ідеалів для людини. Вони формують систему життєвих пріоритетів особистості та впливають на вибір цілей і способів поведінки. Ціннісні орієнтації, у свою чергу, відображають індивідуальне ставлення людини до суспільних норм, культурних традицій та моральних принципів. Суттєву роль у структурі

мотиваційної сфери відіграють установки. Установка це внутрішня готовність особистості діяти певним чином у конкретній ситуації. Вона формується на основі попереднього досвіду та впливає на сприйняття людиною подій і власну поведінку. Завершальним елементом мотиваційної структури є цілі. Ціль це усвідомлений результат, до якого прагне людина у своїй діяльності. Саме цілі спрямовують поведінку, визначають послідовність дій та допомагають організувати діяльність для досягнення бажаного результату. Усі перелічені компоненти утворюють цілісну систему, яка має ієрархічний характер. Одні мотиви можуть бути більш значущими для особистості, інші менш важливими. Залежно від життєвих обставин та досвіду людини ця система може змінюватися, розвиватися та вдосконалюватися [10].

Мотиваційна сфера особистості є складною багаторівневою системою, що включає потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки та цілі. Саме взаємодія цих компонентів визначає спрямованість діяльності людини та особливості її поведінки. Розуміння структури мотиваційної сфери дозволяє глибше пояснити причини людських вчинків та прогнозувати поведінку особистості в різних життєвих ситуаціях. Варто зазначити, що мотиваційна сфера особистості не є сталою і незмінною. Вона постійно розвивається та трансформується під впливом життєвого досвіду, соціального середовища, виховання та діяльності людини. У різні періоди життя на перший план можуть виходити різні мотиви та потреби, що зумовлює зміну поведінки та життєвих орієнтирів особистості. Наприклад, у молодому віці важливими можуть бути мотиви самоствердження, здобуття освіти та професійного становлення, тоді як у зрілому віці більшого значення набувають мотиви соціальної реалізації, стабільності та самореалізації. Особливістю мотиваційної сфери є також її динамічний характер. Це означає, що мотиви можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації, умов діяльності та внутрішнього стану людини. У деяких випадках кілька мотивів можуть одночасно впливати на поведінку людини, утворюючи так звану мотиваційну боротьбу. У таких ситуаціях особистість змушена

обирати між різними варіантами дій, що потребує свідомого прийняття рішення.

Важливу роль у формуванні мотиваційної сфери відіграє соціальне середовище. Родина, навчальні заклади, професійна діяльність та культурні традиції суспільства значною мірою впливають на формування потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій людини. У процесі соціалізації особистість засвоює певні норми, ідеали та життєві цінності, які згодом стають важливими мотивами її поведінки. Крім того, значну роль у формуванні мотиваційної сфери відіграють індивідуально-психологічні особливості людини, зокрема темперамент, характер, рівень розвитку здібностей та емоційно-вольової сфери. Ці фактори впливають на те, які саме мотиви стають домінуючими у структурі мотивації та яким чином людина реалізує свої прагнення у діяльності. У підсумку можна висловитися що , мотиваційна сфера особистості є складною, багаторівневою та динамічною системою, яка включає різноманітні компоненти потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки, прагнення та цілі. Їх взаємодія визначає спрямованість діяльності людини, рівень її активності та особливості поведінки. Розуміння структури та компонентів мотиваційної сфери дозволяє глибше дослідити причини людських вчинків і пояснити механізми формування поведінки особистості в різних життєвих ситуаціях.

РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НА ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Роль мотивації у формуванні поведінки людини

Розуміння мотивації з'являється тоді, коли ми намагаємося зрозуміти причини, а не просто констатувати факти про якусь дію. Це стосується пошуку відповідей на такі запитання, як "яка причина?", "з якою метою це робиться?", "що саме стоїть за цим?". Розкриття та фіксація джерел послідовних зсувів у діях і є саме тим, що ми називаємо відповіддю на питання про мотивацію, з якої ці вчинки складаються[8]. Будь-який вид діяльності можливо пояснити, посиляючись на фактори, що йдуть зсередини людини, або ті, що знаходяться ззовні. Якщо ми говоримо про перший варіант, то відправною та фінальною точкою пояснення є психологічні характеристики того, хто діє. У другому ж випадку увага зосереджена на зовнішніх обставинах та умовах, у яких відбувається діяльність. У першому контексті ми оперуємо поняттями мотивів, потреб, цілей, намірів чи інтересів, тоді як у другому йдеться про стимули, що надходять від існуючої ситуації. Інколи всі ті психологічні елементи, які нібито зсередини керують діями індивіда, об'єднують поняттям особистісних схильностей (диспозицій). Звідси випливає, що мотивація може бути або диспозиційною, або ситуативною, що є аналогією внутрішньої та зовнішньої зумовленості поведінки відповідно.

Поведінка людини ніколи не є випадковою – вона завжди має певні причини, які лежать в основі мотиваційної сфери. Саме мотивація визначає, чому людина обирає ту чи іншу форму поведінки, чому надає перевагу певним цілям і як саме вона їх досягає. У цьому контексті мотивацію можна розглядати як внутрішній процес, що забезпечує перехід від потреби до конкретної діяльності.

Однією з основних функцій мотивації є спонукальна функція, яка полягає в ініціюванні поведінки. Вона активізує організм і запускає діяльність, спрямовану на задоволення певної потреби. Наприклад, фізіологічні потреби (голод, спрага) стимулюють людину до пошуку їжі чи води, тоді як соціальні потреби (визнання, самореалізація) зумовлюють більш складні форми поведінки. Не менш важливою є спрямовуюча функція мотивації. Вона визначає вибір конкретної діяльності серед багатьох можливих альтернатив. Людина щодня стикається з необхідністю прийняття рішень, і саме мотивація допомагає визначити пріоритети. Наприклад, студент може обрати підготовку до іспиту замість відпочинку, якщо навчальна мотивація є домінуючою. Регулятивна функція мотивації забезпечує підтримання активності протягом усього процесу діяльності[23]. Вона впливає на інтенсивність, темп і тривалість поведінки. Якщо мотивація є достатньо сильною, людина здатна долати труднощі, витримувати навантаження та зберігати наполегливість у досягненні мети. У протилежному випадку діяльність може припинитися або змінюватися.

Мотиваційна сфера особистості формується під впливом різноманітних чинників, які умовно поділяють на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників належать потреби, інтереси, цінності, переконання, ідеали та установки. Вони визначають індивідуальну значущість діяльності та формують особистісний сенс поведінки. Зовнішні чинники включають соціальне середовище, виховання, культурні норми, освітню систему, а також систему заохочень і покарань. Взаємодія цих факторів створює унікальну мотиваційну структуру кожної людини. Особливе значення у формуванні поведінки має співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації.

Внутрішня мотивація пов'язана з інтересом до самого процесу діяльності, задоволенням від її виконання та прагненням до саморозвитку. Вона є більш стійкою та ефективною оскільки не залежить від зовнішніх стимулів. Зовнішня мотивація базується на прагненні отримати винагороду або уникнути покарання. Хоча вона може бути ефективною у короткостроковій перспективі, її вплив часто є менш стабільним [6].

Крім того, мотивація тісно пов'язана з емоційною сферою людини. Емоції можуть як підсилювати, так і послаблювати мотиваційні процеси. Позитивні емоції, такі як задоволення чи радість, сприяють закріпленню поведінки та підвищують ймовірність її повторення. Негативні емоції, зокрема страх або тривога, можуть виступати як стримуючий або, навпаки, стимулюючий фактор залежно від ситуації та індивідуальних особливостей особистості. Важливо також враховувати роль мотивації у формуванні соціальної поведінки. Вона визначає характер взаємодії людини з оточенням, рівень її соціальної активності, відповідальності та готовності до співпраці. Мотивація досягнення, наприклад, стимулює прагнення до успіху, самовдосконалення та професійного розвитку, тоді як мотивація уникнення невдачі може обмежувати активність і спричиняти невпевненість у власних силах. У процесі онтогенезу мотиваційна сфера зазнає суттєвих змін.

У дитинстві домінують біологічні та безпосередні соціальні мотиви, тоді як у дорослому віці зростає роль свідомих цілей, цінностей і життєвих орієнтирів. Розвиток мотивації пов'язаний із формуванням самосвідомості, рефлексії та здатності до саморегуляції поведінки [11]. Мотивація також тісно пов'язана з емоційною сферою людини. Позитивні емоції підсилюють мотивацію і сприяють повторенню певної поведінки, тоді як негативні можуть як стимулювати, так і гальмувати активність. Важливим є баланс між емоційними переживаннями та мотиваційними установками. У соціальному контексті мотивація визначає характер взаємодії людини з іншими, її прагнення до співпраці, відповідальність і рівень соціальної активності. Наприклад, мотивація досягнення стимулює розвиток і самореалізацію, тоді як мотивація уникнення невдачі може обмежувати ініціативність. У процесі розвитку особистості мотиваційна сфера змінюється. У дитинстві домінують базові потреби та зовнішні стимули, тоді як у дорослому віці зростає роль внутрішніх переконань, цінностей і свідомих цілей. Формується здатність до саморегуляції, що дозволяє людині самостійно керувати своєю поведінкою.

Практичне значення мотивації полягає у можливості впливати на поведінку людини в різних сферах життя. У навчанні вона визначає успішність і зацікавленість, у професійній діяльності продуктивність і відповідальність, у повсякденному житті здатність до саморозвитку та досягнення цілей. Використання ефективних мотиваційних стратегій, таких як постановка цілей, самоконтроль, заохочення та підтримка, дозволяє підвищити результативність діяльності. Стремління до здобутків це людське завзяття до отримання вагомих звершень, тріумфу у власній діяльності [4]. Якщо людина прагне досягти високих показників, успіхів у тому, чим займається, це вказує на наявність у неї потужного мотиву досягнення. Для одних людей здобутки у справах мають величезне значення, для інших менше релевантні. Про особу, яка має потужний мотив до досягнень, можна сказати наступне: вона виявляє завзятість у досягненні намічених вершин; її не влаштовує те, що вже здобуто; щоразу, виконуючи щось, вона намагається зробити це краще, ніж раніше; у її житті ключовим є переживання щастя від успіху, що приходить із досягненням високих результатів; вона схильна формулювати цілі, віддалені у часі; її не приваблюють надто прості завдання чи цілі, які легко опанувати; вона цілком поглинена роботою, послідовно досягаючи нових і нових вершин, насолоджуючись тріумфом.

Як загальновідомо, успіх у починаннях зумовлений не лише природними обдаруваннями особи, а й бажанням дотягнутися до мети, а також цілеспрямованою й неухильною працею. Мотив досягнення є загальною, доволі стабільною характеристикою особистості, що складається з двох протилежних імпульсів: прагнення до успіху та бажання уникнути провалу. Коли рівень мотивації досягнення високий, це означає, що людина переважно прагне до успіху; низький рівень, навпаки, свідчить про домінування тенденції уникати невдач. Д. Маккелланд, аналізуючи умови, за яких формується мотивація досягнення, згрупував основні зовнішні чинники у чотири категорії: створення комплексу досягнення (коли перевагу має прагнення до успіху над бажанням запобігти невдачі); самоспостереження; розвиток прагнення та навичок

виставляти перед собою високі, проте реалістичні завдання; підтримка з боку оточуючих. Останнім часом науковці приділяють значну увагу взаємозв'язку між внутрішніми та зовнішніми рушійними силами. Концепція самодетермінації, розроблена Едвардом Дечі та Річардом Раяном, стверджує, що найдієвішою є мотивація, яка походить із середини, живлячись зацікавленістю у самому занятті, насолодою від перебігу подій та прагненням до самовдосконалення. Зовнішній вплив, хоча й здатний спонукати до дій, зазвичай має обмежений термін дії та безпосередньо залежить від зовнішніх чинників — нагороди, покарання чи схвалення з боку оточення. Мотивація виконує низку ключових ролей у становленні людської діяльності. По-перше, вона виконує пускову функцію, запускаючи активність і задаючи її старт. По-друге, вона скеровує діяльність, допомагаючи індивіду обрати конкретний напрямок із-поміж багатьох потенційних. По-третє, вона слугує механізмом контролю, дозволяючи коригувати кроки на шляху до поставленої мети. По-четверте, вона надає діям сенсу, опосередковуючи особистісне значення та формуючи ставлення суб'єкта до власних учинків. Не менш значущим є соціальний контекст, у якому формується мотивація. Поведінка індивіда знаходиться під впливом не лише його внутрішніх прагнень, а й соціального оточення: родини, культури, навчальних закладів, а також загальноприйнятих норм та цінностей.

У процесі інтеграції у соціум людина засвоює певні мотиваційні настанови, які згодом чинять вплив на її життєдіяльність. Переважно, спонукальна сфера нерозривно пов'язана з емоційним станом особистості. Позитивні переживання посилюють спонукання до діяльності та сприяють закріпленню певних патернів поведінки, тоді як негативні можуть або пригнічувати активність, або, навпаки, стати імпульсом для її трансформації. Отже, емоції виконують функцію регулятора, впливаючи на силу та спрямованість дій.

Підсумовуючи, мотивація постає як складна, багатовекторна система, що визначає як формування, так і реалізацію людської поведінки. Вона інтегрує

внутрішні потреби індивіда із зовнішніми умовами середовища, забезпечуючи цілеспрямованість, динамічність та наповненість діяльності змістом. Розуміння значущості мотивації є критично важливим для практичної психології, особливо у сферах освіти, менеджменту, психокорекції та особистісного зростання.

2.2. Роль потреб, інтересів та цінностей у розвитку мотиваційної сфери

Мотиваційна сфера особистості є складною багаторівневою системою, яка забезпечує внутрішню регуляцію поведінки людини, визначає її активність, спрямованість та здатність до самореалізації. Центральне місце в її структурі займають потреби, інтереси та цінності, що виступають базовими елементами формування мотивації. Їх взаємозв'язок забезпечує цілісність психічної діяльності людини та визначає логіку її поведінки у різних життєвих ситуаціях.

Потреби розглядаються як первинна основа будь-якої активності людини. Вони відображають об'єктивну необхідність у певних умовах існування та розвитку і проявляються у вигляді внутрішнього напруження, яке спонукає до дії. Саме виникнення потреби активізує поведінку, спрямовану на її задоволення, і тим самим запускає мотиваційний процес. У психологічній науці підкреслюється, що потреби мають як біологічну, так і соціальну природу. Біологічні потреби пов'язані із забезпеченням життєдіяльності організму, тоді як соціальні формуються у процесі взаємодії людини з суспільством. У ході розвитку особистості відбувається поступове ускладнення структури потреб. Якщо на ранніх етапах життя домінують базові фізіологічні потреби, то з часом зростає значущість соціальних і духовних потреб, таких як потреба у спілкуванні, визнанні, самоствердженні та самореалізації. Важливою особливістю є те, що задоволення одних потреб не припиняє мотиваційну активність, а, навпаки, сприяє виникненню нових, більш складних і змістовних

потреб. Таким чином, потреби виступають не лише джерелом активності, а й механізмом розвитку особистості.

Слід також враховувати, що потреби мають індивідуальний характер і значною мірою залежать від умов життя, виховання, культурного середовища та особистого досвіду. У різних людей одна й та сама потреба може проявлятися по-різному, що зумовлює різноманітність форм поведінки. Крім того, потреби можуть бути усвідомленими або неусвідомленими, що впливає на ступінь контролю людини над власною поведінкою.

Інтереси є наступним рівнем розвитку мотиваційної сфери і виступають як конкретизована форма прояву потреб. Вони відображають вибіркове ставлення особистості до певних об'єктів або видів діяльності та визначають напрям її активності. Якщо потреба є загальним джерелом мотивації, то інтерес надає їй конкретного змісту та форми реалізації. Формування інтересів відбувається у процесі діяльності та взаємодії людини з навколишнім середовищем. Вони можуть виникати під впливом зовнішніх факторів, але з часом набувають внутрішнього характеру і стають стійкими особистісними утвореннями. Саме стійкі інтереси відіграють важливу роль у формуванні життєвих орієнтирів, професійному самовизначенні та розвитку здібностей.

Інтереси мають значний вплив на ефективність діяльності. Людина, яка відчуває інтерес до певної справи, проявляє більшу активність, наполегливість і творчість. Вона здатна довше зосереджуватися на виконанні завдань, легше долає труднощі та отримує задоволення від процесу діяльності. У цьому контексті інтерес виступає важливим фактором формування внутрішньої мотивації, яка є більш стійкою та продуктивною порівняно із зовнішньою[12].

Особливе значення інтереси мають у навчальній діяльності. Вони сприяють глибшому засвоєнню знань, розвитку мислення та формуванню пізнавальної активності. Наявність інтересу до навчання забезпечує не лише успішність, а й формує здатність до самостійного здобуття знань, що є надзвичайно важливим у сучасному інформаційному суспільстві. Цінності становлять найвищий рівень у структурі мотиваційної сфери. Вони

відображають значущість певних явищ, ідей, норм і принципів для особистості та визначають її ставлення до світу. Цінності формуються у процесі соціалізації під впливом культури, традицій, освіти та особистого досвіду і виступають основою світогляду людини. На відміну від потреб та інтересів, цінності мають більш стійкий і узагальнений характер. Вони виконують роль внутрішніх орієнтирів, які визначають життєві цілі, пріоритети та моральні принципи поведінки. Саме цінності дозволяють людині робити вибір у складних ситуаціях, оцінювати власні дії та вчинки інших людей. Цінності виконують важливу регулятивну функцію, оскільки вони впливають на прийняття рішень і спрямовують поведінку відповідно до внутрішніх переконань. Вони також виконують смислоутворюючу функцію, надаючи життю людини цілісності та змісту. Людина, яка має сформовану систему цінностей, здатна діяти послідовно, усвідомлено та відповідально.

Формування цінностей є тривалим і складним процесом, який залежить від багатьох факторів. Значну роль у цьому відіграють сім'я, освіта, соціальне середовище та культурні традиції [9]. Водночас важливим є і особистий досвід, який дозволяє людині переосмислювати та трансформувати свої цінності відповідно до життєвих обставин. Взаємозв'язок потреб, інтересів та цінностей є ключовим фактором розвитку мотиваційної сфери. Потреби виступають джерелом активності, інтереси визначають її спрямованість, а цінності забезпечують її смислову та моральну регуляцію. У процесі розвитку особистості ці компоненти поступово інтегруються, утворюючи єдину систему, що визначає поведінку людини [13].

Завдяки такій взаємодії мотиваційна сфера набуває цілісного характеру. Наприклад, потреба у досягненні успіху може реалізовуватися через інтерес до професійної діяльності, тоді як цінності визначатимуть способи досягнення цієї мети. У цьому випадку поведінка людини буде не лише ефективною, а й соціально прийнятною.

Розвиток мотиваційної сфери тісно пов'язаний із загальним розвитком особистості. У процесі життєдіяльності відбувається перехід від простих форм

мотивації до більш складних і усвідомлених. Людина вчиться керувати своїми потребами, формує стійкі інтереси та усвідомлює власні цінності, що забезпечує її саморозвиток і самореалізацію. У сучасних умовах особливого значення набуває здатність людини до гнучкої перебудови мотиваційної сфери. Швидкі соціальні зміни вимагають постійного переосмислення потреб, розвитку нових інтересів і формування актуальної системи цінностей. Це дозволяє людині адаптуватися до нових умов і зберігати внутрішню стабільність.

Для більш глибокого розуміння ролі потреб, інтересів та цінностей у формуванні мотиваційної сфери доцільно звернутися до практичного аналізу їх прояву в реальному житті. Практичний підхід дозволяє виявити, яким чином ці компоненти впливають на поведінку особистості, її вибір, рівень активності та здатність до досягнення поставлених цілей. У межах дослідження можна розглянути приклад студентської молоді як соціальної групи, що перебуває на етапі активного формування мотиваційної сфери [19]. У цьому віці особливо яскраво проявляється взаємозв'язок між потребами, інтересами та цінностями, оскільки саме в цей період відбувається професійне самовизначення, формування життєвих орієнтирів і системи переконань. Аналіз показує, що однією з провідних потреб студентів є потреба у самореалізації та досягненні успіху. Вона проявляється у прагненні отримати якісну освіту, розвинути професійні навички та досягти певного соціального статусу. Водночас ця потреба може реалізовуватися по-різному залежно від сформованих інтересів. Наприклад, студенти, які мають стійкий пізнавальний інтерес до обраної спеціальності, демонструють вищий рівень навчальної мотивації, більшу самостійність та відповідальність [15].

Практичні спостереження також свідчать, що інтереси суттєво впливають на ефективність навчальної діяльності. Якщо навчальний матеріал викликає зацікавленість, студенти краще засвоюють інформацію, проявляють ініціативу та активно беруть участь у навчальному процесі. У протилежному випадку, за відсутності інтересу, навчання сприймається як обов'язок, що знижує рівень

мотивації та результативність діяльності. Не менш важливу роль у практичному вимірі відіграють цінності. Саме вони визначають ставлення студентів до навчання, праці та власного майбутнього. Наприклад, якщо в системі цінностей домінує орієнтація на знання та саморозвиток, то навчальна діяльність набуває внутрішньої значущості.

Якщо ж пріоритетом є лише отримання диплома, мотивація носить формальний характер і не забезпечує високих результатів. Для дослідження мотиваційної сфери можуть використовуватися різні психодіагностичні методи, зокрема анкетування, опитування та спостереження [17]. За допомогою анкет можна виявити домінуючі потреби, інтереси та цінності особистості, а також визначити рівень їх сформованості. Наприклад, респондентам може бути запропоновано оцінити значущість різних життєвих цілей або видів діяльності, що дозволяє зробити висновки про їх мотиваційні пріоритети.

Результати подібних досліджень зазвичай демонструють, що найбільш ефективною є мотивація, яка базується на внутрішніх потребах, стійких інтересах і чітко сформованій системі цінностей. Така мотивація забезпечує високу активність, наполегливість та здатність до саморегуляції поведінки. Практичне значення має також можливість цілеспрямованого формування мотиваційної сфери. У навчальному процесі це може здійснюватися через створення умов для розвитку пізнавальних інтересів, формування позитивного ставлення до навчання та виховання ціннісних орієнтацій. Викладачі використовують інтерактивні методи навчання, проблемні завдання, дискусії та проєктну діяльність, що сприяє підвищенню інтересу та внутрішньої мотивації студентів. Крім того, важливим є індивідуальний підхід до студентів, який враховує їхні потреби, інтереси та цінності [18]. Це дозволяє підвищити ефективність навчального процесу та сприяє гармонійному розвитку особистості.

Практичний розгляд підтверджує теоретичні засади стосовно ролі потреб, інтересів та цінностей у розвитку мотиваційної сфери.. Їх взаємодія визначає характер поведінки людини, рівень її активності та здатність до досягнення

поставлених цілей. Формування цих компонентів є важливим завданням освітнього процесу та умовою розвитку сучасної особистості.

2.3. Вплив мотивації на діяльність та самореалізацію особистості

Мотивація є однією з ключових психологічних характеристик особистості, яка визначає її активність, спрямованість діяльності та здатність до самореалізації. Саме мотиваційна сфера забезпечує внутрішні передумови для здійснення діяльності, формує цілі, визначає засоби їх досягнення та підтримує наполегливість у процесі реалізації життєвих планів. У сучасних умовах, коли від людини вимагається високий рівень самостійності, ініціативності та гнучкості, роль мотивації значно зростає [7]. Діяльність людини завжди має мотивований характер. Вона не є випадковою, а зумовлюється певними внутрішніми та зовнішніми спонуканнями. Мотивація визначає не лише сам факт здійснення діяльності, а й її якість, інтенсивність і результативність. Вона впливає на те, які цілі ставить перед собою людина, наскільки вони є значущими, а також на вибір стратегій їх досягнення [10]. Важливо підкреслити, що ефективність діяльності значною мірою залежить від характеру мотивації. Внутрішня мотивація, яка ґрунтується на інтересі до діяльності та задоволенні від самого процесу, забезпечує більш високий рівень залученості, творчості та самостійності. Людина, яка діє під впливом внутрішніх мотивів, проявляє ініціативу, прагне до самовдосконалення та отримує задоволення від результатів своєї праці.

Зовнішня мотивація, навпаки, пов'язана з впливом зовнішніх стимулів, таких як матеріальні винагороди, оцінки, соціальне схвалення або уникнення покарання. Хоча вона також може бути ефективною, її дія часто є менш стійкою, оскільки залежить від наявності зовнішніх факторів. У разі їх відсутності активність людини може значно знижуватися. Особливе значення мотивація має у процесі самореалізації особистості. Самореалізація передбачає розкриття внутрішнього потенціалу людини, реалізацію її здібностей,

досягнення життєвих цілей і відчуття власної значущості. Мотивація виступає тим внутрішнім механізмом, який спонукає людину до розвитку, пошуку нових можливостей і подолання труднощів [13].

Рівень мотивації безпосередньо впливає на здатність особистості до самореалізації. Людина з високим рівнем мотивації характеризується цілеспрямованістю, наполегливістю, відповідальністю та готовністю до саморозвитку. Вона активно шукає шляхи досягнення своїх цілей, не зупиняється перед труднощами та прагне до постійного вдосконалення.

Натомість низький рівень мотивації може призводити до пасивності, невпевненості у власних силах, відсутності чітких життєвих орієнтирів. У такому випадку людина часто уникає складних завдань, не проявляє ініціативи та не реалізує свій потенціал повною мірою. Мотивація також відіграє важливу роль у формуванні професійної діяльності. Вибір професії, рівень професійної підготовки, задоволеність роботою та прагнення до кар'єрного зростання значною мірою залежать від мотиваційної сфери особистості. Людина, яка має чітко сформовані професійні мотиви, здатна досягати високих результатів у своїй діяльності та відчувати задоволення від праці.

У процесі діяльності мотивація виконує регулятивну функцію, оскільки вона забезпечує контроль за поведінкою, допомагає коригувати дії відповідно до поставлених цілей і умов середовища. Завдяки мотивації людина може підтримувати активність навіть у складних або несприятливих умовах [14].

Важливим аспектом є взаємозв'язок мотивації з емоційною сферою. Позитивні емоції, які виникають у процесі діяльності, підсилюють мотивацію, тоді як негативні можуть її знижувати. Водночас сильна мотивація здатна компенсувати негативні емоційні переживання і підтримувати активність людини. У сучасному суспільстві особливого значення набуває розвиток внутрішньої мотивації, оскільки саме вона забезпечує стійкість поведінки, здатність до саморегуляції та адаптації до змін [21]. Формування такої мотивації є важливим завданням освіти та виховання, адже вона сприяє становленню активної, відповідальної та творчої особистості. Практичні спостереження

свідчать, що мотивація значною мірою визначає успішність діяльності в різних сферах життя [16]. У навчальній діяльності високий рівень мотивації сприяє глибшому засвоєнню знань, розвитку мислення та формуванню навичок самостійної роботи. У професійній діяльності мотивація забезпечує високу продуктивність, ініціативність і прагнення до вдосконалення. Крім того, мотивація є важливим фактором особистісного зростання. Вона стимулює розвиток здібностей, формування нових навичок і розширення життєвого досвіду[20]. Людина, яка має високий рівень мотивації, прагне до самопізнання, самовдосконалення та досягнення гармонії у своєму житті.

Мотивація відіграє визначальну роль у діяльності та самореалізації особистості. Вона виступає внутрішнім джерелом активності, визначає спрямованість поведінки та забезпечує досягнення життєвих цілей. Від рівня та характеру мотивації залежить ефективність діяльності, ступінь реалізації потенціалу та загальний рівень розвитку особистості. Формування стійкої внутрішньої мотивації є необхідною умовою успішної самореалізації та досягнення гармонійного розвитку людини[25].

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НА ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ

3.1. Організація та методи емпіричного дослідження мотиваційної сфери особистості

Емпіричне дослідження мотиваційної сфери особистості було проведено з метою практичного вивчення особливостей мотивації студентської молоді та визначення її впливу на поведінку. Необхідність такого дослідження зумовлена тим, що мотивація є важливим чинником, який визначає активність людини, її ставлення до діяльності та здатність досягати поставлених цілей.

У дослідженні взяли участь 20 студентів віком від 17 до 21 року. Усі учасники були поінформовані про мету дослідження, їм було гарантовано добровільність участі та анонімність відповідей, що сприяло отриманню більш достовірних результатів. Для досягнення поставленої мети застосовано такі методики:

- методика діагностики мотивації до успіху, розроблена Т. Елерс, дозволяє встановити ступінь зосередженості особистості на отримання позитивного результату.

- методика діагностики мотивації уникнення невдач, розроблена Т. Елерс, призначення — виявити рівень страху перед невдачами та визначити схильність особи уникати ризиків.

- проективна методика «Незакінчені речення» застосовується для виявлення глибоких мотивів, установок та особистих переживань, які впливають на поведінку людини.

Дослідження проводилося у звичних умовах навчального процесу, що дозволило зберегти природність поведінки респондентів. Проведення дослідження відбувалося поетапно. На початковому етапі було підготовлені

бланки , які містили запитання, спрямовані на виявлення мотивів навчальної діяльності, рівня зацікавленості у навчанні, прагнення до саморозвитку та залежності від зовнішніх стимулів. Запитання були сформульовані таким чином, щоб охопити як внутрішню, так і зовнішню мотивацію. Під час проведення проективної методики , студентам було запропоновано доповнити речення. Процедура тривала приблизно 15–20 хвилин. Учасники працювали індивідуально, без обговорення між собою, що дозволило уникнути впливу сторонніх факторів на результати. Під час виконання завдання також здійснювалося спостереження за поведінкою студентів, зокрема за їхньою активністю, зацікавленістю та відповідальністю. Окремо проводилися короткі бесіди з деякими учасниками для уточнення їхніх відповідей та кращого розуміння мотивів їхньої поведінки.

3.2 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження

Після завершення збору даних було проведено їх обробку та аналіз. Відповіді респондентів були узагальнені та переведені у кількісні показники, що дозволило визначити рівень мотивації кожного учасника.

Аналіз : рівня мотивації до успіху

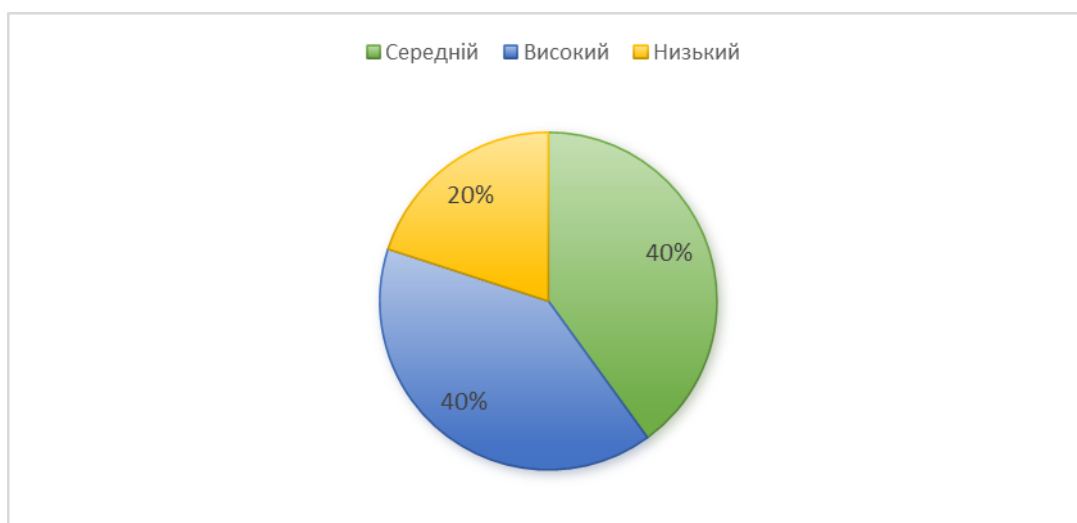

Рис. 3.1 - рівні мотивації до успіху

На цій діаграмі ми можемо спостерігати, що у групі переважають середній та високий рівні мотивації до успіху (по 40%), коли низький рівень передбачає лише у 20% групи.

Це говорить нам про те, що більшість студентів мають за мету досягнення результату і вони можуть ставити перед собою цілі і прагнуть і щоб їх реалізовувати, середній рівень вказує нам на значення потенціалу і розвиток мотивації тоді коли високий рівень лише на формування цілеспрямованість та наполегливість і впевненість у своїх силах.

Аналіз : рівня мотивації уникнення невдач

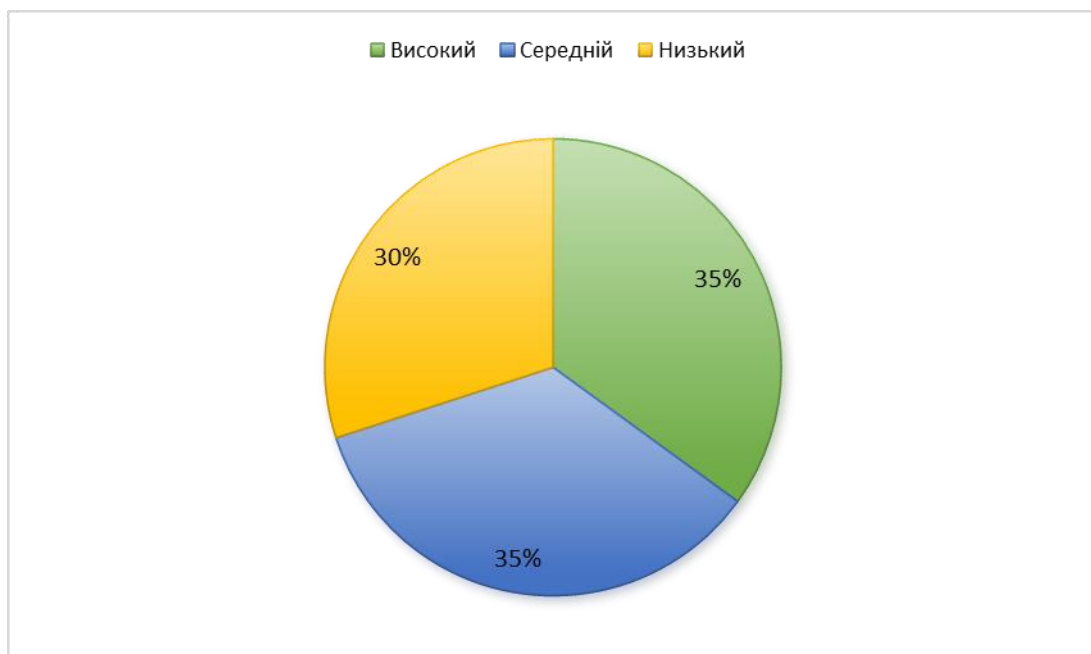

Рис. 3.2 - рівні мотивації уникнення невдач

Згідно з отриманими даними, по 35% респондентів мають високий і середній рівні мотивації уникнення невдач, тоді як 30% демонструють низький рівень. Такі результати свідчать, що деяка частина студентів схильна відчувати страх перед можливими невдачами. Середній рівень вказує на помірну обережність і здатність оцінювати ризики, що можна вважати адаптивною особливістю поведінки. Разом із тим, високий рівень уникнення невдач може мати стримуючий вплив, знижуючи активність, ініціативність і готовність брати на себе відповідальність. Водночас 30% респондентів із низьким рівнем страху

невдач характеризуються більшою впевненістю у власних силах та схильністю до прийняття ризикованих рішень.

Аналіз :Співвідношення успіху до мотивації та уникнення невдач

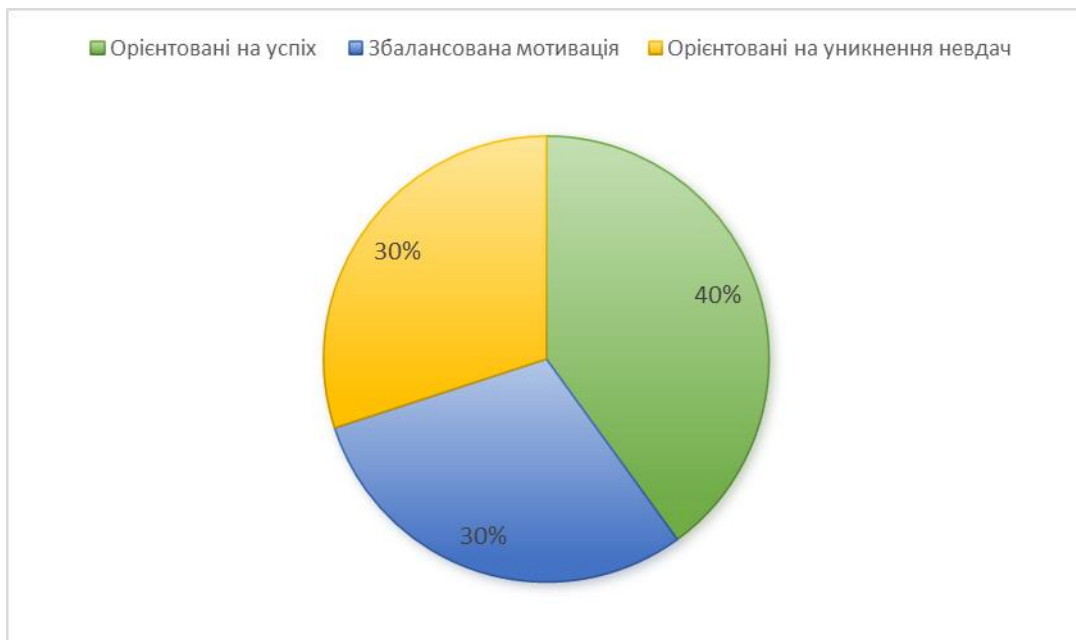

Рис. 3.3 - співвідношення успіху до мотивації та уникнення невдач

За діаграмою ми можемо спостерігати, що:

40% респондентів орієнтовані на успіх

30% мають збалансовану мотивацію

30% орієнтовані на уникнення невдач

Це означає, що більшість студентів має позитивну погляд на життя та захоплюється досягненням поставлених завдань.

Збалансований тип мотивації говорить про здатність поєднувати бажання досягти результату з обережністю, що дозволяє вести більш гнучку поведінку.

Разом із цим, багато відповідей, що впливають з мотивації уникнення невдач, підтверджують наявність страху перед помилками та орієнтацію на стратегії поведінки, що забезпечують безпеку.

Висновок з графічного матеріалу.

Проведене емпіричне дослідження мотиваційної сфери особистості дозволило комплексно проаналізувати особливості мотивації студентської

молоді та встановити її вплив на поведінкові прояви. Отримані результати підтвердили теоретичні положення про те, що мотивація є одним із провідних чинників, які визначають активність особистості, її цілеспрямованість, відповідальність та здатність до самореалізації. У ході дослідження було виявлено, що більшість респондентів характеризуються середнім та високим рівнем мотивації, що свідчить про наявність у них певної внутрішньої спрямованості до діяльності, навчання та досягнення поставлених цілей. Водночас значна частина досліджуваних орієнтується на зовнішні стимули, такі як оцінки, заохочення або контроль, що вказує на недостатній рівень сформованості внутрішньої мотивації. Аналіз отриманих даних дозволив встановити, що особи з високим рівнем внутрішньої мотивації проявляють більшу самостійність, відповідальність і наполегливість у досягненні цілей. Вони більш активно залучені до навчального процесу, демонструють стійкий інтерес до діяльності та здатність долати труднощі. Така категорія респондентів характеризується чіткою життєвою позицією, наявністю сформованих цінностей і прагненням до саморозвитку. Натомість учасники з переважанням зовнішньої мотивації частіше виявляють залежність від зовнішніх факторів, що може призводити до нестійкості поведінки, зниження рівня активності та відсутності довготривалої зацікавленості у діяльності. У таких випадках діяльність виконується переважно заради отримання винагороди або уникнення покарання, що знижує її ефективність і якість.

Важливим результатом дослідження є підтвердження того, що мотиваційна сфера має безпосередній вплив на поведінку особистості. Вона визначає не лише вибір діяльності, але й рівень залученості до неї, наполегливість у досягненні результату та здатність до саморегуляції.

Встановлено, що високий рівень внутрішньої мотивації сприяє формуванню активної життєвої позиції, розвитку відповідальності та підвищенню ефективності діяльності. Крім того, дослідження показало, що мотиваційна сфера є динамічною та може змінюватися під впливом різних факторів, зокрема соціального середовища, умов навчання та індивідуального досвіду. Це

свідчить про можливість цілеспрямованого формування та розвитку мотивації шляхом створення сприятливих умов, використання ефективних педагогічних підходів та стимулювання внутрішньої зацікавленості особистості.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що мотиваційна сфера є ключовим чинником, який визначає поведінку особистості, її активність, спрямованість і здатність до самореалізації. Розвиток внутрішньої мотивації є важливою умовою підвищення ефективності діяльності та гармонійного розвитку особистості, що підкреслює практичну значущість даного дослідження.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи на тему «Мотиваційна сфера особистості та її вплив на поведінку» було здійснено комплексне теоретичне та емпіричне дослідження даної проблематики. Проведений аналіз дозволив глибше розкрити сутність мотивації як психологічного явища, визначити її структуру, основні компоненти та встановити її роль у формуванні поведінки особистості.

У першому розділі роботи було проаналізовано основні теоретичні підходи до розуміння мотивації у психології. З'ясовано, що мотивація є складним і багатограним процесом, який охоплює систему внутрішніх і зовнішніх спонукань, що визначають активність людини. Розглянуто поняття мотиву як безпосередньої причини діяльності, яка формується на основі потреб і надає поведінці особистісного змісту. Встановлено, що мотивація є ключовим механізмом регуляції діяльності людини та визначає її спрямованість, інтенсивність і тривалість. У ході теоретичного аналізу також було досліджено структуру мотиваційної сфери особистості, яка включає такі основні компоненти, як потреби, мотиви, інтереси, цінності, установки та цілі. Визначено, що ці елементи утворюють цілісну систему, яка має ієрархічний та динамічний характер. Взаємодія зазначених компонентів забезпечує формування поведінки людини, її життєвих орієнтирів і способів досягнення поставлених цілей.

У другому розділі було розглянуто особливості формування мотиваційної сфери особистості. Встановлено, що на формування мотивації впливають як зовнішні фактори (соціальне середовище, виховання, умови навчання), так і внутрішні (індивідуально-психологічні особливості, рівень розвитку потреб і цінностей). Доведено, що важливу роль у розвитку мотиваційної сфери відіграють потреби, інтереси та ціннісні орієнтації, які визначають спрямованість діяльності особистості.

У третьому розділі було проведено емпіричне дослідження, спрямоване на вивчення рівня мотивації студентської молоді та її впливу на поведінку. У дослідженні взяли участь 20 респондентів віком від 17 до 21 року. За результатами дослідження було встановлено, що 40% студентів мають високий рівень внутрішньої мотивації, 30% середній рівень, а 30% низький рівень мотивації з переважанням зовнішніх стимулів. Аналіз результатів дослідження показав, що рівень мотивації безпосередньо впливає на поведінку особистості. Студенти з високим рівнем внутрішньої мотивації характеризуються активністю, відповідальністю, самостійністю та прагненням до саморозвитку. Вони демонструють більшу ефективність у діяльності та здатність досягати поставлених цілей. Натомість респонденти з низьким рівнем мотивації виявляють пасивність, залежність від зовнішніх стимулів та нестійкість інтересів. Отримані результати підтвердили, що внутрішня мотивація є більш ефективною порівняно із зовнішньою, оскільки вона забезпечує стійкість діяльності, сприяє розвитку особистості та її самореалізації. Водночас зовнішня мотивація може виступати додатковим стимулом, але не забезпечує довготривалого ефекту. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що мотиваційна сфера є ключовим чинником, який визначає поведінку особистості, її активність, спрямованість та здатність до самореалізації. Розвиток внутрішньої мотивації є важливою умовою підвищення ефективності діяльності та гармонійного розвитку особистості. Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у навчальному процесі, психологічному консультуванні та організації освітньої діяльності з метою підвищення мотивації студентів. Таким чином, поставлена мета дослідження була досягнута, а завдання виконані у повному обсязі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакаленко О. А. Психологія управління. Харків, 2020.
2. Білінська О. О. та ін. Особистісно-професійне зростання: психологічні тренінги. Київ
3. Біскуп В. С. та ін. Психологія професійної діяльності : підручник. Тернопіль, 2022.
4. Боброва Л. М. Мотивація і лідерство. Київ : Основи, 2020.
5. Бутенко Д. С. Теорії мотивації: практичний аспект // Ефективна економіка. 2020.
6. Василенко Т. В. Психологічні аспекти мотивації. Харків : Фоліо, 2020.
7. Грищенко І. М. Мотивація і її вплив на поведінку. Одеса : Астролябія, 2021.
8. Гуцан О. М. Ретроспектива формування поглядів на мотивацію // Матеріали конференції. 2022.
9. Іванова О. В., Москалюк Л. М., Корсун С. І. Психологія: вступ до спеціальності. Київ : ЦУЛ, 2021.
10. Кацавець Р. С. Психологія особистості. Київ : Алерта, 2021.
11. Кириченко В. В. Психологія праці та інженерна психологія : навч. посіб. Житомир, 2022.
12. Лісовенко А. Ф. Нейропсихологічні основи мотивації // Габітус. 2021.
13. Психологічний тлумачний словник / уклад. В. Шапар. Київ, 2021.
14. Психологія : збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2024.
15. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2024. № 1.
16. Слюсаревський М. М. та ін. Життєвий світ і психологічна безпека людини. Київ : Талком, 2020.
17. Сучасна психологія: проблеми та перспективи. 2024.

18. Траверсе Т., Колупаєв Б. Психологічні особливості мотивації альтруїстичної поведінки особистості // Психологія. 2024.
19. Український педагогічний словник / за ред. С. Гончаренка. Київ, 2020.
20. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2022.
21. Elliot A. J., Dweck C. S. Handbook of Competence and Motivation. New York : Guilford Press, 2021.
22. Locke E. A., Latham G. P. Goal-setting theory // European Psychologist. 2020.
23. Reeve J. Understanding Motivation and Emotion. 8th ed. Hoboken : Wiley, 2022.
24. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and Extrinsic Motivations // Contemporary Educational Psychology. 2020.
25. Schunk D. H., Meece J. R. Motivation in Education. 5th ed. New York : Pearson, 2021

ДОДАТКИ

Додаток А

Результати методик (20 осіб)

Мотивація до № успіху	Рівень	Уникнення невдач	Рівень	Узагальнення
1 18	середній	14	середній	баланс
2 22	високий	10	низький	орієнтація на успіх
3 15	середній	18	високий	страх невдач
4 25		9	низький	сильна мотивація
	високий			
5 12	низький	20	високий	уникнення
6 19	середній	13	1. середній	стабільність
7 23	високий	11	низький	активність
8 16	середній	17	високий	тривожність
9 21	високий	12	середній	помірний ризик
10 14	середній	19	високий	уникнення
11 24	високий	10	низький	досягнення
12 17	середній	15	середній	баланс
13 13	низький	21	високий	страх
14 20	високий	12	середній	результат
15 18	середній	16	високий	тривожність
16 26		8	низький	максимальна
	високий			орієнтація
17 15	середній	18	високий	уникнення
18 22	високий	11	низький	активність
19 19	середній	14	середній	стабільність

Мотивація до № успіху	Рівень	Уникнення невдач	Рівень	Узагальнення
2011	низький	22	високий	сильне уникнення

«Незакінчені речення»

- 1) Хочу стабільності; боюся помилок; успіх — результат; невдача — досвід
- 2) Хочу розвитку; боюся втратити шанс; успіх — ріст; невдача — стимул
- 3) Хочу спокою; боюся провалу; успіх — удача; невдача — катастрофа
- 4) Хочу максимуму; боюся нереалізації; успіх — ціль; невдача — тимчасова
- 5) Хочу уникнути проблем; боюся відповідальності; успіх — випадковість
- 6) Хочу стабільності; боюся помилок; успіх — баланс; невдача — урок
- 7) Хочу розвитку; боюся застою; успіх — рух; невдача — досві
- 8) Хочу впевненості; боюся осуду; успіх — прийняття; невдача — сором
- 9) Хочу результату; боюся втрат; успіх — досягнення; невдача — помилка
- 10) Хочу безпеки; боюся невдач; успіх — стабільність; невдача — страх
- 11) Хочу перемог; боюся зупинки; успіх — результат; невдача — урок
- 12) Хочу гармонії; боюся конфліктів; успіх — спокій; невдача — досвід
- 13) Хочу уникнути ризику; боюся помилок; успіх — безпека; невдача — поразка
- 14) Хочу досягнень; боюся втрат часу; успіх — ціль; невдача — досвід
- 15) Хочу впевненості; боюся оцінки; успіх — визнання; невдача — сором
- 16) Хочу максимуму; боюся не встигнути; успіх — реалізація; невдача — стимул
- 17) Хочу стабільності; боюся невдач; успіх — спокій; невдача — страх
- 18) Хочу розвитку; боюся застою; успіх — рух; невдача — урок
- 19) Хочу рівноваги; боюся помилок; успіх — баланс; невдача — досвід
- 20) Хочу уникнути проблем; боюся провалу; успіх — безпечність; невдача — катастрофа